

A tanulást szervező pedagógusok nem a normatív oktatási követelményekhez, hanem a fiatalok személyisége felé fordulva, azok vágyait és tanulási aspirációit megértve a tanulókkal együtt szervezik tanulási és életmódbeli stratégiájukat. /Steiner/ Nem abszolutizáljuk a fejlődéslélektani szakaszokat, de elhatároljuk magunkat attól, hogy külső, normatív elvárásokat kényszerítsünk tanulóinkra. /Rendszerünkben a Nemzeti Alaptanterv minimális programként jelenhet meg./

Megértő /Max Weber/ pedagógiánk alapját képezi az a gondolat, hogy a tanár és az oktatási folyamatban résztvevő értelmező módon, politikai érdekektől mentesen ismerje meg a tanulók képesség- és ismeretanyagát, a tanuláshoz kötődő beállítódását, vágyait. Ebben a felfogásban a tanulási folyamat nem más, mint optimális tanulási eljárások kiválasztása, megértően elemzett tudás és képességszeletek elsajátítása. Az így értelmezett tanulási folyamatban a tanár egyfajta szervező, animátor szerepet tölt be. A nyitott tanulási modellben eltűnik a tanár közlő szerepe. Arra összpontosít, hogy a tanuló által felvetett problémákra érvényes, önszerveződésen alapuló ismeret- és képességhalmazok kialakításával válaszoljon. A problémák megértő elemzésére és kezelésére hangoló tanítási gyakorlatban az oktatás színtere nem pusztán az iskola, vagy annak létesítményei. A térben, eszközrendszerében nyitott és mobil iskolában a helyi társadalom alapintézményei, a tradicionális és a mai munkahelyek, a tágabb környezet, a természet stb. jelentik a tanulás gazdaság színterét és eszköztárát. A problémapontok és kérdések által szerveződő tanulás individuális folyamat, amelynek eszköztárát nem korlátozhatjuk meghatározott tankönyvek használatával. Az alternatív, probléma megoldó gondolkodás kialakításának alapfeltétele a többszemponu eszközrendszerek megértő alkalmazása. Az eredményes tehetséggondozás csak úgy képzelhető el, ha tanulók alapvető emberi, biológiai, pszichológiai szociális kérdéseire és igényeire sokoldalú válaszlehetőséget adunk. Éppen ezért olyan pedagógiai választékot kell kialakítanunk, hogy az ingerként vonzza a fiatalok érdeklődését. Az egészséges, kíváncsi fiatal felnőttek nemcsak adott tehetségmezőkön kívánnak elmélyedni, nemcsak a tudomány, a művészet, hanem a mindennapi tudás területén is.

A kollégium, mint együttélési forma lehetővé teszi azt, hogy az akcelerációk révén igen korán felnőtté és éretté váló fiatalok maguk, önmagukra szervezzék meg individuális és közösségi életüket. Önmagában ez az együttélési lehetőség is olyan spontán mindennapi pszichológiai és szociális tanulást tesz lehetővé, amelynek pedagógiai értéktartalma nem szorul bizonyításra. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tanulókkal együtt megtaláljuk az iskolai munka, a mozgás, fizikai munka, játék és szórakozás helyes - az egyéni igényeket is figyelembe vevő - arányát.

Az alkotás örömeinek, a kreativitásnak, az emberi megismerés és újraszerveződés minden szintjén és jelenvalóságában meg kell valósulnia nemcsak a tanulási folyamatban, hanem a fiatalok mindennapjaiban is. Éppen ezért nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tudományos megismerés és alkotás módszere mellett a fiatalok együtt éljenek a népművészet és a művészetek alkotási módjaival is.

A tradicionális kézművesség /fazekasság, faesztergályozás, faragás, szövés stb./ az anyag és szerszámkezelési alapképességeken túl megtanítja a gyerekeket a munka és művészet táplálta komplex szimbólumrendszerre, a kézműves és paraszti életmódból fakadó sajátos ökonómiai és ökológiai rendszer egészére. Ugyanilyen hangsúlyos szerepet kap a művészeti alkotás, mindennapossá váló, a mindennapi életbe beivódó alkalmazása és gyakorlása /kislétszámú, rajz stb./. Nem akarunk munkaiskolát, de nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tanulók rendszeres munkával járuljanak hozzá ellátásukhoz, ismerjék meg egy család vagy közösség betegség-megelőző, higiéniai tevékenységét, munkamegosztását.

A tananyagszervezés és kollégiumi tevékenység-csoportok kínálatával nemcsak az egyes tudástípusok átjárhatóságát kívánjuk elérni /tudományos tudás, művészeti-esztétikai tudás, ünnepnap, hétköznapi tudás/, hanem azt is, hogy a fiatal felnőttek képességet szerezzenek az egyes kultúrák "átjárhatóságában" is. Alapvetően fontosnak tartjuk, hogy az egyes kollégiumok azonos szellemiséggel, de tehetségmezőként más-más területeket célozzanak meg pedagógiai gyakorlatuk során. A régió sajátos körzeteiben kialakítandó kollégiumok egyfajta pedagógiai munkamegosztásban dolgozhatnak. Az Ormánság, Hegyhát, határmenti övezet aprófalvas térségeiben, valamint néhány városban, így Pécsen is megalapítandó kollégiumok kölcsönösen segíthetnek, kiemelve

egymást. Ajánlatos lenne a tanulók - igények szerinti - "rotálása". Így ezzel a módszerrel nemcsak a diákok pályalakitásához, hanem természetes mozgásigényéhez, a vidéki és urbánus kultúra megismeréséhez is szervezeti és pedagógiai alapot biztosíthatnánk.

A kollégiumok tehetségmezőnkénti munkamegosztása a rendelkezésre álló épület, felszerelés, eszközállomány és a térség pedagógus kínálata szerint történne. /Így például a nádasdi kollégium társadalomtudományi és idegennyelvi tehetséggondozást, Sásd matematikai tehetséggondozást művelhetne./

Tekintettel arra, hogy Baranya térségében több kisebbség él, számot kell vetnünk annak lehetőségével is, hogy kollégiumaink nemzetiségi és etnikai /német, délszláv, cigány stb./ jelleggel működjenek. Azokban a községekben, ahol már biztosított a nemzetiségi oktatás intézményes feltétele, ott célszerű a nemzetiségi származású diákok ilyen irányú nyelvi és kisebbségi kultúrára való nevelése.

A multikulturális nevelés esélyei azokban a térségekben számolhatnak realitással, ahol a kisebbségek népsűrűsége nagy, és ahol a nemzetiségek saját értelmiséggel is rendelkeznek /Mohács, Mecseknádasd, Pécs/. A nemzetiségi rekrutáció évtizedes traumáit igen nehéz lesz szemléletben és pedagógiai nekifeszülésekben kompenzálni. A ma létező nemzetiségi képzés szerkezeti, tantárgyi jellemzőivel nem számolhatunk. Új, a kollégiumi élet mindennapjaira, életmódszerű nyelvi gyakorlatra és művelődési formákra kell alapoznunk a nemzetiségi identitását fejlesztő, kisebbségi értékeket elfogadó és közvetítő nevelési programunkat.

A kollégium képzési struktúrája

A pszichológiai fejlődéslélektani kutatások tanulságai szerint a serdülőkorú gyerekek felgyorsult érése, a többszörös szociális, intellektuális stb. tanulás a diákok részéről új típusú megismerési folyamatokat és csoportszerveződési modelleket váltanak ki /Copley/. Éppen ezért indokoltnak tartjuk, hogy a kollégium képzési struktúráját a serdülők pedagógia-pszichológiai igényeihez igazítsuk /Freinet/. Ugy látjuk, hogy a tanulók életében - az említett okok miatt - nem a 14 éves korban történik meg az a biológiai és szociális váltás, amely egy másfajta iskolaszervezeti és megismerési stratégiát von maga után, hanem jóval korábban, hozzávetőlegesen 12 éves korban következik be ez a változtatásokat kihívó fordulat. Ezért az alapfokú iskolázásban résztvevő 12 évesek körében /a jelenlegi hat és hetedikesek között/ érdemes a kollégium hallgatóit keresnünk.

Az iskola szerkezetének kialakításakor figyelemmel kell lennünk arra is, hogy a diákok tanulmányuk során zökkenőmentesen pályát módosíthassanak, ha személyiségfejlődésük ezt megkívánja.

A tehetséggondozást éppen ezért több szakaszra osztjuk, olyan szakaszokra, amelyek egyrészt a tanulók érési idejét, másrészt a tanulmányi utak leágazási lehetőségeit is biztosítják.

A max. 60 fős hatosztályos tehetséggondozó gimnázium szerkezete a következőképpen alakulna:

1. tehetségfeltáró szakasz /11-12 éves korban, a jelenlegi 6. osztály utolsó két hónapjában/
2. tehetséggondozás és elemi iskolai képzés felső tagozata /12-14 éves korban, a jelenlegi 7-8. osztályban/
3. gimnáziumi tehetséggondozás tehetségterületenként /14-17 év/
4. tehetséggondozás és orientációs szakasz a felsőfokú oktatási intézmények felé /17 éves kortól, a gimnázium ötödik évében/ nyelvi vizsgák

5. tehetséggondozás és fakultatív felkészítés a felsőfoku oktatási intézményekben való továbbtanulásra /17-18 év/, a tanulmányok utolsó esztendejében.

Tehetségfeltáró szakasz:

Az általános iskolás korú gyerekek 11-12. életévében kívánjuk megtalálni azokat, akik valamely kimagasló tehetségük, képességük révén alkalmasak arra, hogy a kollégium programjában részt vegyenek.

A beiskolázást megelőző iskolai év utolsó hónapjaiban /május, június hónapokban/ keresnénk meg a tanulókat az általános iskolában és családjukban. A tanári ajánlások és szülőkkel történő beszélgetések során kívánjuk kialakítani azoknak a tanulóknak a körét, akik a kollégiumban tanulnának. A gyerekekkel való találkozást úgy alakítanánk ki, hogy több alkalommal, más-más tevékenységformákat szervezve, együttélve ismerhessük meg valódi képességeiket és az iskoláról kialakított vágyukat és elképzeléseiket. Ezt az előkészítő, kölcsönös ismerkedést célzó szakaszt a nyári időszak három hetére is kiterjesztenénk, amikor is a felsőbb korosztályokkal együtt részt vennének az iskola életében pl. néprajzi táborban, a kert nyári munkálataiban stb.

Tehetséggondozás és az elemi iskolai képzés felső tagozata:

A gimnázium első két évében tanuló 12-14 éves gyerekek ismerjék meg a hatékony tanulási stratégiákat, alakítsák ki azokat a megismerési, tanulási formákat, amelyek önálló ismeretszerzésükben optimálisan alkalmazhatók.

Lényegszerű olvasás, önálló jegyzetelés és szövegalkotási képesség kialakítása, felkészülés az egyes szaknyelvi szövegek megértésére és használatára.

Az akarat- és emlékezőképességek fejlesztése drámapedagógiai eljárásokkal, az idegennyelv tanulásának általános képességekkel való megerősítése. Két idegen nyelv tanulásának kezdete, párhuzamosan nyelvtani és kommunikációs képességek fejlesztésével.

A matematika és természetismereti komplexekben teljesítse a NAT ajánlásait, ismerje meg a számítástechnika alapjait.

Pedagógiai eljárásokkal, szociodrámákkal az irodalom és esztétikai értékek interiorizálásával a szemléletességtől jusson el a tanuló az absztraháló képességig. Az említett módszerekkel a művészet eszköztárának felhasználásával ismerje meg a serdülőkor és saját személyiségjegyeinek természetét, annak mozgását. /Kamarás/

A környezet és a mindennapi életviszonyokban fellelhető szociális minták és konfliktusok kezelése, probléma megoldó algoritmusok kialakítása a csoporton belüli és csoportközi kapcsolatokban.

Ismerje meg ökológiai környezetét, egy - a tanulók által választott modellen pl. kertben - figyelje meg a természet és az ember hatását. Legyen képes egyszerű ökológiai rendszerek működésének elemzésére, megértésére.

Ismerje meg társadalmi környezetét. Előadások, viták, publiciszták elemzésével, a helyi társadalom működésének alapvető mechanizmusaival képes legyen társadalmi, politikai események megértő elemzésére. Legyen véleménye az életét körülvevő társadalmi intézmények működéséről.

A kollégiumi együttélés során tevélegesen alakítója legyen a kollégium életének, önkormányzatának. Az iskola tevékenységének, pedagógiai munkájának szervezésén túl ismerje a kollégiumi háztartás működését, annak gazdasági rendszerét. Legyen képes arra, hogy egyszerű ökonómiai szervezetek működését elemezze, ismerje saját helyét és cselekvési lehetőségeit a rendszerben /pl. a kollégiumban/.

A nemzet és nemzetiségi környezet néprajzi értékeinek megismerésén túl gyakorolja az általa választott népművészeti tevékenységet /előadóművészet: mesemondás, ének, tánc stb., népi kismesterség: faragás, fazekasság, szövés/. A tanuló személyiségéhez közelálló tevékenység kiválasztásán keresztül ismerkedjen meg a nemzeti, nemzetiségi kultúra hétköznapi és ünnepnapjainak szeleteivel, vallási életével, mítoszaiival.

A helyi néprajz és a helytörténet megismerésén keresztül ismerje meg a nemzeti és nemzetiségi történelem "pórusait". Legyen képes arra, hogy saját falujának egy fejlődési szakaszát megértően elemezze, azt szövegszerű formában megalkossa. A tevékenység során sajátítsa el a néprajzi, történelmi adatgyűjtés alapvető szabályait, illetve azok értékmentes, megértő kezelését és tárolását.

Szerezzen alapvető könyvészeti, könyvtárkezelési ismereteket, amelyek segítségével - kevés tanári utmutatással tájékozódni tud a könyvek világában. Az önálló tanulás eszközeinek, képességeinek megalapozása.

Az önismeret része a serdülő biológiai és pszichikai érési folyamatának tudatos /ön/ elemzése, megismerése. Meleg érzelmi környezetben vállalja a baráti kapcsolatokat, ismerje társai és önmaga alapvető tulajdonságait. Óvja pszichikus és testi egészségét. Tanuljon meg néhány alapvető aktív pihenési módszert pl. autogén tréninget, a sport váljon életmódszerű tevékenységévé. Ismerje és rendszeresen gyakorolja a betegség megelőző higiéniai tevékenységeket. Legyen önálló saját maga és környezetének tisztántartásában.

Kevés pedagógiai segítséggel tudjon választani a rendelkezésére álló szabadidős tevékenységek között. /Tanuljon meg választani az értékes olvasmányok, tömegkommunikációs eszközök műsorai, filmek stb. között./

Az egyes tehetségmezők kiművelésében - kellő segítséggel - tanulja meg önmaga és környezete teljesítményének megértő értékelését, önértékelését.

A gimnázium 2. osztálya végén a tanulóknak határozott vélemény alakuljon ki a tekintetben, hogy milyen tehetséggondozási területen kívánnak mozogni. Ebben a szakaszban ugyanis a tanulónak el kell döntenie, hogy marad-e a kollégiumban, vagy más kollégium, más tehetséggondozói szolgáltatását veszi-e igénybe. A tanuló dönthet abban is, hogy visszatér-e a hagyományos közép-fokú rendszerbe, vagy sem. Ezzel a kollégium a lehető legnagyobb szabadságot adja meg ahhoz, hogy a tanuló eldönthesse további tanulmányi útjának irányát. A kollégium szellemében és pedagógiai gyakorlatában felkészíti a tanulót a döntés pszichikus és szociális képességére. A drámapedagógia, mint módszer alkalmazása a legkülönbözőbb tevékenységterületen bevethető pedagógiai eljárás, amely lehetővé teszi, hogy a serdülők mindennapi gondjait életszerűen, valódi döntési sorozatok helyzeteként éljék meg és oldják meg döntési feladataikat.

Gimnáziumi tehetséggondozás területenként:

A kollégiumi élet 3-5. éve a tehetséggondozás intenzív szakasza. Jellemzően tekintve azt mondhatjuk, hogy ebben a három évben sajátítják el azokat a képességeket a NAT színvonalán, amelyek távolabb esnek a választott tehetség területétől. Ez alatt az időszak alatt mélyülnek el a tanulók a választott terület általános és speciális tudományágaiban is.

A társadalomtudományi érdeklődésű és profilu kollégiumokban tanári irányítással önfejlesztő tanulási stratégiákat alakítanak ki. Az alaptudományok mellett tájékozódhatnak az egyes társadalomtudományok segédtudományaiban is.

A komplex művészeti nevelés során az esztétika, művészettörténeti tematikák mellett megismerkednek a szaksztétikák alapjaival. A népművészeti alkotási gyakorlatok mellett elsajátítják a képzőművészet /rajz, szobrászat stb./ manuális képességeit. A vizuális nevelés terén egy, már kipróbált "iskola" módszereit követnék. /Lantos F./

A zeneművészet elméleti és művelődési formában történő megismerésén túl lehetőséget teremtünk arra, hogy a hangszeres tudással rendelkezők továbbfejleszthessék zenei képességeiket. A tervezett kollégiumok körében nagy valószínűséggel együttműködhetünk a településeken már működő zeneiskolákkal. A zenei nevelésben Apagyai M. kikristályosodott zenepedagógiáját kívánjuk követni.

A történelem és jelenismeret témacsoportokban a helytörténeti, néprajzi ismereteken alapuló társadalomismeret, politológiai, nemzetiségtörténeti stb. problémacsoportokat dolgozzák fel a tanulók. A megismerési folyamat fő szervezője a már korábbi tanulmányok során megismert helytörténeti, szociológiai alapproblémák.

A záróvizsgák időpontját az 5. év második félévében tervezzük /januárban/, így a fennmaradó másfél évben még lehetőségük van a tanulóknak arra, hogy megalapozzák egy további élő nyugati nyelv ismeretét, illetve a felsőfoku továbbtanulás szándékai szerint egy, a társadalomtudomány kutatási és tudományos alapnyelvével /pl. latinul/ ismerkedjenek-e meg a nyelvi fakultáció keretében.

A kollégiumi együttélés keretében megismerkednek a háztartásvezetés gyakorlatával. Megtanulnak a lányok főzni, varrni, elsajátítják a természetes gyógymód és étkezés alapszabályait. A kollégium háztartási és egyéb berendezéseinek használata és a felmerülő meghibásodás elhárítása révén megtanulnak együttélni a mindennapi technikával. Nagyon fontosnak tartjuk azt, hogy az egyes korosztályok egyfajta családmóddal segítsek egymást; egészséges baráti és "testvérkapcsolatok" alakuljanak ki. Ebben a család-szerű együttélési formában tanulják meg a betegség megelőzés és betegápolás, acsecsemőgondozás pszichológiai és gyakorlati tennivalóit.

A kollégium multi-kulturális nevelési céljait segítik a térségben élő idős kézműves mesterek, népművészetüket ápoló énekes vagy szövő, varró stb. asszonyok bevonása. A néprajzi gyűjtések, szociográfia-szerű interjúk készítése vagy éppen a paraszti kézműves munkában résztvevő fiatalok nemcsak anyagi és művészi értékek teremtésében vesznek részt. Hasonló fontosnak tartjuk azt, hogy a fiatalok megismerjék azokat a szociális szerepeket, emberi viselkedési modelleket, amelyekkel az idős emberek körülvesznek bennünket. Ebben a megközelítésben a népművészet nem ünnepnap tudásként, hanem a diákok mindennapjaiba, szerepkészleteibe beivódó magatartásminták elsajátítási környezeteként van jelen a kollégiumban.

Az orientációs szakaszban már felkészítjük a tanulókat olyan speciális tanulási formákra, tanulási tréningre, amelyek a megcélzott felsőfoku oktatási rendszer vagy fakultás "bemeneti" tényezőit, vizsgatényezőit is figyelembe veszi.

Tehetséggondozás és fakultatív felkészítés a felsőfoku oktatási intézményekben való továbbtanulásra:

A gimnázium 6. osztályában, a tanulók 17-18. életévében az intenzív tehetséggondozás részeként felkészítjük a fiatal felnőtteket a felsőfoku oktatási intézményekben való felvételre. Az orientációs szakasz fél esztendeje feltárt és korrigált képesség- és tudástartalmak ismeretében szervezzük meg - a tanulókkal együtt - felkészülésük menetét.

A nagyobb témacsoportokban a tanulási folyamattal párhuzamosan /lásd: Tantárgyi és témastruktúra fejezetet/ speciális tanulási tréninggel készítjük fel tanulóinkat a felvételi vizsgákra. A módszert tekintve képesség és lexikális tudásfejlesztés, illetve elmélyítés zajlik ebben a szakaszban. A már alkalmazott elsajátítási és mérési módszerek mellett olyan kipróbált és bevált vizsgaelőkészítési gyakorlatot kívánunk bevezetni, amelyet a szakirodalom kimerítően leírt már, s hazánkban is kipróbálták már ezeket a felkészítő, vizsgaelőkészítő technikákat. /Vastagh Z./

A gimnáziumi és tehetséggondozó hat évet érettségi záróvizsga követi, amelynek módszertanát a kollégiumot irányító szakmai kuratórium a kollégiumokban tanító tanárokkal és tanulókkal együtt dolgozza ki.

A kollégiumban végzett tanulmányokról, valamint annak minősítéséről és jogosítványairól a kuratórium végbizonyítványt ad ki.

A tanulási idő alakulása

Az oktatási idő rendjét mindenekelőtt a tanulók mindennapi életrendje, családjuk időbeosztása, valamint az egyes tudás- és képességszeletek befogadásához - a szervező tanárral közösen egyeztetett, "kialkudott", a szükséges időráfordítás határozza meg. Nem ragaszkodunk a tanulmányi félév, hónap, nap és 45 perchez kötött tanítási órák hagyományos rendjéhez.

A tanulási folyamatot ugynevezett epohákban, vagyis időszakokban rögzítenénk /Steiner/. Ennek lényegét a tanuló tanulási - és haladási képessége szabja meg. Ugyanakkor ez a módszer arra is lehetőséget ad, hogy az ismeret- és képességfejlesztést több, egymástól jól elkülöníthető szakaszokra tagoljuk. Megkülönböztetjük a befogadás szakaszát, amely a kognitívumok és képességek befogadásának időszaka, ezt követi az ún. lappangási idő, amely a képességek érési idejét jelenti.

Technikailag erre a szakaszra más, az eredeti tematikától eltérő képességfejlesztés is tervezhető, de a tanuló az érés szakaszban feladatok és problémák alapján foglalkozzon változatlanul a megkezdett témával. A harmadik szakasz a tematika szerinti elmélyülés, önálló kutatások, kérdésfeltevések, alternatív problémamegoldások keresésének epoha. A negyedik szakasz a szintézis és ellenőrzés ideje, amikor nem normatív szintekhez mérjük a tanuló eredményeit, hanem önmaga teljesítő képességéhez, haladási képességéhez.

A négy epoh eltérő időigényéből következően a tanulási folyamat tervezését 4-6 hetes tanulási ciklusokban kell elvégeznünk. Tekintettel arra, hogy az egyes tanulási órák ebben a rendszerben - az alkalmazott projekt módszerek gyakorlása miatt is - "széthúzódik" az egyes napszakokban, deklaráltan arra törekszünk, hogy a választható szabadidős programok is igazodjanak a tanulmányi idősávban tárgyalt témákhoz. Ez nem jelenti azt, hogy rátelepedünk a gyerekek szabadidejére, de megtanítjuk őket az értelmes tevékenység választásra, szórakozásra.

Az elsajátítandó képesség és tudástartalmak struktúrája:

A szakirodalom gazdag leírásokkal rendelkezik arra vonatkozóan, hogy egy adott tudásszint eléréséhez milyen rendszerű tantárgyi struktúrák, illetve tudás- és követelményrendszerek léteznek. Fontosnak tartjuk, hogy ne merev tudásrendszerekben gondolkodjunk, éppen ezért nem fogadjuk el azokat a rendszer-ajánlatokat, amelyek az eddigi oktatási gyakorlatban - kötelező vagy ajánlott jelleggel forgalomban voltak.

Olyan nyitott képesség és tudásstruktúrát kívánunk kialakítani, amely könnyen formálható a tanulói és tanári elsajátítási igények szerint. Éppen ezért modellünk egy összetett képesség és tudásstruktúra, amelyben megtalálhatók a tantárgyi és tematikai komplexek /Németh L./, az egyes önálló tantárgyi csoportok, de bővíthetők olyan képesség-blokkokkal is, amelyek egy-egy tevékenységsor elvégzését, interiorizálását célozzák meg.

A tantárgyi és a tanítás tematikus komplexeit az emberi megismerés és létszféra /Lukács/ természetéhez közelítve alakítottuk ki. Így fontosnak tartjuk, hogy a közvetített képességek és kognitívumok tegyék képessé tanulóinkat:

- önmaguk és emberi, társadalmi környezetükhöz való viszonyuk értelmezésére. E képességek kifejlesztésében a társadalom és önismereti tematikus komplex eszköztárát használjuk fel a már említett tudástípusokban /tudományos tudás, ünnepnap tudás, mindennapi tudás/ /Steiner/.

A képességfejlesztés eszközeiként a következő megismerési forrásokat használjuk fel:

- = pszichológia, szociálpszichológia és technikai szociológia, politológia, történelem, filozófia, vallástörténet, művészetek, esztétikák és alkotási módjai, irodalom és alkotási módjai, kommunikáció képessége: anyanyelvi képzés, néprajz /nemzeti és nemzetiségi/, ökológia, ökonómia,
- az ember és önmagunk helye és viszonyrendszere a természetben témacsoport eszközei:
 - = fizika, kémia, biológia, földrajz, ökológia,
- önálló tantárgyi csoportok:
 - = matematika és alkalmazott számítástechnika
 - = idegen nyelvek
 - = sport és mozgásművészetek.

Az iskolafejlesztés stratégiája, ütemezése:

Az iskolafejlesztés menetét oly módon kívánjuk szervezni, hogy annak közvetlen alakítói a kollégiumokban dolgozó pedagógusok legyenek. A kollégium szellemiségét, tehetőséggonozó profilját egy, a kollégiumok létrehozásáért felelős pártpolitikától mentes kuratórium alakítaná ki. A kuratórium a pedagógiai program részletes kidolgozásába bevonja a kollégiumi tanárokat, tanulókat és szüleiket. Kialakítja a kollégiumok jogi és finansziális rendszerét, szükség szerint gondoskodik a pedagógiai és szervezési részfeladatokban - a kollégium szemléletét figyelembe vevő - szakemberek bevonásáról. Így a kuratórium négy, a tartalmi és technikai szervezésért felelős szakmai csoportot hoz létre, melyek: program- és szervezetfejlesztő csoport, jogi csoport, pénzügyi csoport, operatív csoport. Az egyes csoportok feladatai a következők lesznek.

A programfejlesztő csoport: kialakítja a népi kollégiumok pedagógiai programját. Team munkában megszervezi és megtervezi a szükséges oktatási eszközök fejlesztését. Biztosítja az egyes fejlesztési részfeladatokra a megfelelő konzultáns szakembereket /pedagógiai tanácsadást ellátó szakembereket/.

/A tanácsadók csak és kizárólag pedagógiai szolgáltatást végezhetnek, döntési és ellenőrzési jogkörük a kollégiumok életében semmilyen formában nincs./

A jogi csoport: feltárja az iskolaalapítás jogi és szervezeti lehetőségeit. Biztosítja az iskolaalapítás dokumentációs feltételeit. Kidolgozza a kollégiumok jogi és működési szabályait, biztosítja az intézményes feltétel jogi garanciáit /pl. munkáltatás/. Szabályozza a kollégiumok autonómiáját védő más intézményekkel való kapcsolat jogi rendszerét. Megalkotja a tanulmányi szakaszok végbizonyítványának dokumentumait.

A pénzügyi csoport: a jogi csoporttal együtt feltárja az iskolaalapításhoz szükséges pénzeszközök igény szintjét. Többszörös módszerrel biztosítja a kollégiumok működéséhez szükséges pénzügyi és eszközforrásokat /alapítványok, fejkvóta, pályázatok stb./. Kidolgozza a kollégiumok működéséből következő gazdálkodási és pénzügyi rendet. Ellenőrzi és biztosítja a pénzügyi és gazdálkodási fegyelmet.

Az operatív csoport: részt vesz a három team szervezési és kivitelezési munkálataiban, az iskolaalapítások kivitelezésében és a fenntartási feltételek kialakításában. Szervezi és irányítja az egyes iskolák létrejöttét, ugyanakkor a demokratikus kollégiumi vezetés keretében kapcsolatot tart fenn a családokkal és a kollégium más, külső partnerintézményeivel.

A tanári és tanulóirakrutáció biztosítója.

Az iskolaalapítás ütemezése:

1990. évben:

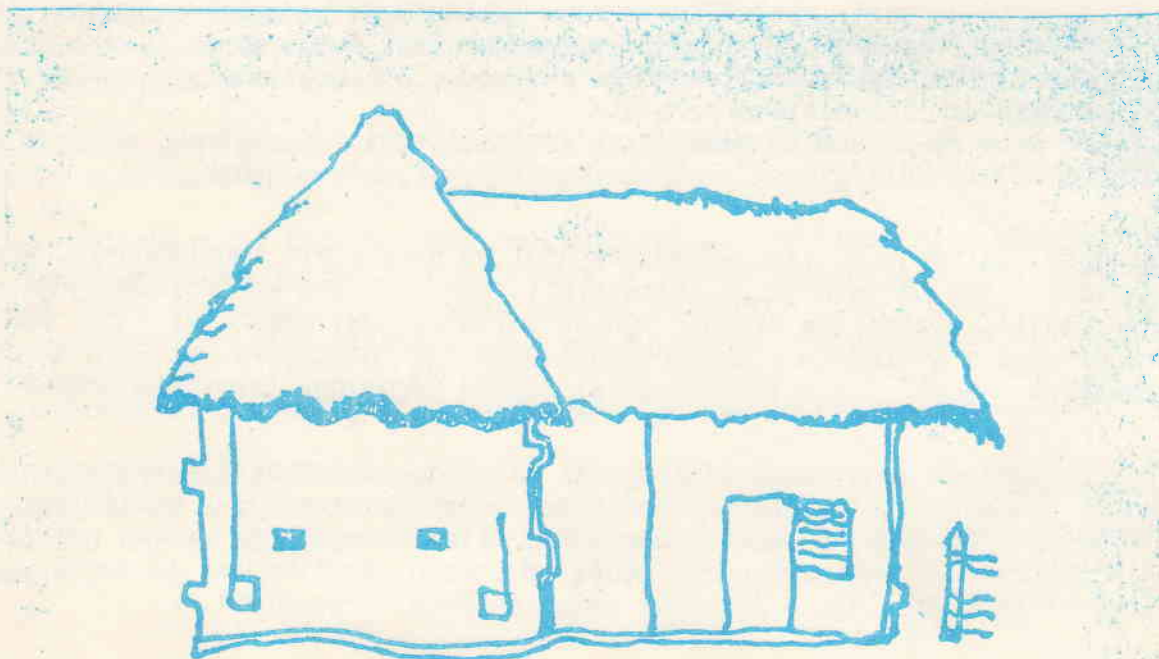
- a fellelhető ingatlanok számbavétele: Mecseknádasd, Sásd, Pécs, Mohács
- az ingatlanok átalakításának megtervezése
- a kivitelezési munkák megkezdése
- tehetségfeltárás
- az iskolaalapítás szervezeti feltételeinek megteremtése /1990 szeptemberéig/
- az eddigi munkálatokkal párhuzamosan történik az iskolafejlesztés teamjeinek megszervezése.

1991. évben:

- a kivitelezési munkák befejezése
- az iskolák berendezése és beüzemelése
- a kollégium(ok) benépesítése
- a tehetséggondozás megkezdése
- az újabb kollégiumok folyamatos munkálatai.

Az említett lehetőségek közül azt a kollégiumot alakítjuk ki először, amelyhez pénzeszközeink és személyi feltételeink biztosítottak lesznek.

dr. Weklerné dr. Reisz Terézia
oktatásszociológus



E számunk grafikáit Kissné Mezőfi Mária készítette.

A Hangya szövetkezeti mozgalomról

/Részletek Kis Jánosnak, a Hangya Szövetkezeti Központ RT elnök-vezérigazgatójának előadásából./

A Hangya multja

1896-ban Károlyi Sándor gróf elhatározta, hogy a gazdákat, a termelőket segítve egy szövetkezeti rendszert hoz létre Magyarországon, francia mintára. Ennek megszervezésére Almássy Balogh Elemért kérte fel, aki 1936-ig volt a Hangya elnöke és vezérigazgatója. /.../ 1947-ig működött a Hangya. A háború előtt már 200 ezer tagja volt, 4 ezer üzlete, több mint 2 ezer tagszövetkezete és 40-nél több ipari létesítménye, főleg feldolgozóipari: konzervgyárak, borászati létesítmények, élelmiszeriparhoz kapcsolódó ágak. Az akkori magyar gazdaságnak hozzávetőleg egyharmadát tartotta kezében a Hangya. Fantasztikus gazdasági hatalom volt, de ez a hatalom nem egy embernek, hanem 400 ezernek a kezében összpontosult.

A Hangya mai szükségessége

/.../ Ugy ítéljük meg, hogy a jelen helyzetben Magyarország jövője a mezőgazdaságban van még egy ideig. /.../

A Hangyának részben a vidék népességmegtartó képességének megőrzése és ennek lehetőleg a fokozása, részben egy vidéki életet megkedveltető szerepe lenne, ami persze nem csak a megélhetésen mulik, hanem a kulturális-szórakozási lehetőségektől is függ, természetesen a hozzátartozó infrastruktúrával együtt.

Valamikor nagyon szép Hangya-központok voltak a falvak többségében. Nem csak az üzlet volt a Hangyáé, hanem egy hozzá tartozó, akkori színvonalnak megfelelő, szórakozási lehetőséget biztosító létesítmény is: borozó, vendéglő. /.../

Az öntevékenységnek elsősorban a gazdaságban kell megnyilvánulnia. A közösségi tulajdon mára teljesen elvesztette az értékét, már egészen kis községekben sem jelent sokat. Ha viszont a gazdaságban a zsebükön kezdjük el éreztetni az emberekkel a közös tulajdon értékét, megváltozik a szemlélet és az előbb-utóbb érezteti a hatását más területeken is.

Azt szeretnénk, hogy az a kereskedelmi hálózat és szövetkezeti rendszer, ami mára kialakult, felboruljon, hiszen valós alapokat nem tartalmaz és tovább működni képtelen.

/.../ Nálunk aki megvette az árut, csak nagy haszonnal tudja továbbadni, kockázata meg semmi nincs. Azonkívül az árképzésünk nagyon sok esetben kimeríti a tisztességtelen haszonszerzés fogalmát. A rárakódó költségekkel senki sem törődik, csak a nyereséghányadot kell bemutatni. /.../ A piac nem működik, a termelőknek védelmük nincs. Mi éppen őket szeretnénk szövetkezeti formában összefogni, hogy az integrálódás fokát, mértékét és célját a kistermelők határozzák meg. /.../

A szövetkezetek működési területei

1. Az üzleteknél elsődleges célunk a termelőink által megtermelt áruk értékesítése. Magasabb felvásárlási árat adunk a termelőnek és olcsóbb fogyasztási árat a szövetkezeti tagnak. Legelőször a tagok termékét vásároljuk fel drágábban, és ha a picon szükség van még többre, akkor a többiekét is. Nekünk kötelességünk a tagok áruját eladni, a többiekét nem. Lépjenek be tagnak. Felelősséget csak a saját tagjainkkal szemben vállalunk, de természetesen másától is veszünk, csak olcsóbban. Minden magángazdával nem szerződhetünk le, csak a szövetkezetekkel.

A boltban ugyanugy olcsóbban fogja az árut megkapni a kívülálló is, csak nem kap év végén visszatérítést. S a nem-tag nem kérheti meg a tagot, hogy adja el az ő dióját is, mert csak az ő mennyiségére szerződünk. Ma úgy néz ki, hogy a szerződéses fegyelem csak a termelőre kötelező. Ne az legyen, hogy eddig a termelő volt kiszolgáltatott, holnaptól meg a termeltető. Van egy szerződéses fegyelem, amelyik mind a két félre egyformán kötelező. /.../ Ahol még nagyon ki van szolgáltatva a termelő, az a termelési prognózis. Mit és mennyit termeljen? Ez eddig valahogy nem volt érdek. Többlettermelést forszíroztak, úgy az árakkal jobban lehetett játszani, jobban lehetett variálni, jobban lehetett szorítani a termelői árakat. Mi prognózist adunk a

termelőknek, hogy mit termeljenek, és tudnunk is kell azt biztosan, hogy az árut el is tudjuk helyezni az üzletben. /.../

2. A Hangya-üzletek mind vegyesboltok. Nem rendelkeznek nagy raktárkészlettel, de minden áru megrendelhető. Ez valamikor is így működött. Igyekszünk a legkisebb raktárkészletet felhalmozni, hogy az árainkat alacsony szinten tudjuk tartani. A "minden kapható"-t úgy kell érteni, hogy pl. butorkatalógusokat helyezünk el az üzletekben, a vevő azokból kiválasztja a neki kellőt, megrendeli az árut és mi házhoz szállítjuk. A kereskedőnek ez egy nagyon jó dolog, hiszen rendelésre szállít, s amint le szállította az árut, azonnal pénze van. A butorgyáraktól a számla általában két hét után érkezik, a Hangya-központ viszont egy nap után hozzájut a pénzhez és majdnem két hétig tudja használni kamat nélkül. Tehát ez egy jelentős előny a lakosságnak és nekünk is.

Ezekben az üzletekben le kell vinni a várost vidékre. Ne kelljen szabadságot kivenni, ne kelljen szaladgálni össze-vissza az áru beszerzéséért - kapjanak meg mindent az üzletben. A boltban minden tag vásárlók könyvével rendelkezik. Ennek a rendszere úgy van megoldva, hogy az eladó és a tag ellenérdekelte, így várható, hogy mindig a pontos vásárlási összeget írják be. Év végén a teljes vásárlásból 3 %-os visszatérítést kapnak a tagok. Ami még nagyon lényeges: év közben minden hónapban minden tag a befizetett részjegye összegének 50 %-áig egy hétig hitelre vásárolhat.

Ezek a boltok csak kistételű árut vásárolnak fel - mi kosaras árunak hívjuk. Egy kosár névvel bélyegzett tojást akárki leadhat. A névvel bélyegzés a minőség garanciáját szolgálja. De kosár zöldséget is megvásárolunk. Itt is főleg a szegényebb rétegnek szeretnénk segíteni, de biztos vagyok benne, hogy a módosabb rétegek is igénybe fogják venni, hiszen azonnal le tudják vásárolni a beszállított áru ellenértékét. A boltok a tagok tulajdonát képezik, tehát nem mi adjuk rá a pénzt. Ez azért lényeges, mert az eladó a tagok alkalmazottja. A boltos keresete úgy van megállapítva, hogy meg tudjon élni a havi keresetből, de a valódi keresetet év végén forgalmi jutalék formájában kapja, ami egy jelentősebb összeg, de csak abban az esetben, ha a teljes évet végig dolgozza. Tehát ha valakit elzavarnak a tulajdonosok, nem kap egy fillért sem. /.../ A szállításnál egyetlen fuvarral megy a boltba az áru, és visszafelé ugyanaz a kocsi összegyűjti az árut és hozza. Ez a mi láncunk. /.../

Borozókat is szeretnénk újra nyitni, olcsóbb termelői borokkal.

Nálunk előírás, hogy költségekkel, mindennel együtt az árrés átlag 9 %. Nincs 200 %-os központi költségünk. /.../ A nyereségünket sem szétosztani akarjuk. 5 évig a nyereségünket beruházásokra fogjuk fordítani, főleg a szövetkezetek tevékenységével összefüggő feldolgozóipar terén. Azt szeretnénk, hogy az itthon megtermelt áru késztermékként kerüljön ki a külföldi üzletekbe, csomagolva, mert lényegesen több pénzt tudunk érte kapni. /.../

A Hangyának az a lényege, hogy hatalmas skálán összegyűjti az információkat. Mi tudjuk, hogy mivel hová kell menni. Szövetkezeteink megalakulásuktól fogva folyamatosan adnak nekünk adatokat: mit termelnek, milyen szabad kapacitású üzem van, mi az, ami náluk éppen hiánycikk stb. S itt már belép a számítástechnika. /.../

Eleve akkora létszámot akarunk, amekkora kell, hiszen nekünk ezt a stábot meg kell védenünk a közgyűlés előtt minden évben. Márpedig tudni kell, hogy a termelő sajnálni fogja tőlünk a pénzt. Nem azt akarja, hogy új "tsz-központok" jöjjenek létre, hanem hogy ő minél többet kapjon.

Mi semmit sem tiltunk. A boltoknál van egy kivétel. Hangya-bolt kizárólag rajtunk keresztül szerezhet be árut, kivéve, ha saját tagjaitól olcsóbban, jobb minőségben tud beszerezni. Azt nem teheti meg, hogy nálam veszi a burgonyát, mert az olcsóbb, a másikonál veszi a málnát, mert az olcsóbb, mert akkor ez a bizonyos árvédelem nem tud működni. Ezért nekünk mindenhol muszáj az árréseinket 9 %-on tartani. Viszont ezt neki bármelyik nap joga van ellenőrizni. /.../

3. A harmadik terület a vidéki munkahelyteremtés. A világ legkülönbözőbb pontjain vetünk fel kapcsolatokat hozzánk hasonló szövetkezeti központokkal és nagyobb cégekkel. Olyan bér munka-típusú munkákat keresünk, amelyeket betanított munkaként akár otthon is lehet végezni. Főleg a téli időszakban szeretnénk a mezőgazdaságban dolgozókat munkával ellátni, de aki vállalja, az nyáron is dolgozhat ebben a rendszerben. Ilyen pl. a

savanyukáposztás fahordó készítése. A munkával való ellátottságot nagyon előtérbe helyezzük, a mi érdekünk is, hogy minél több termelőnk legyen, minél több áruval tudjunk kereskedni. Meg kell oldanunk, hogy ne legyen szükség az ingázásra. Az ingázás elviszi az embereket a falvakból, idővel a családokat szétszaggatja, lezülleszt. Az embereket pénzhez juttatjuk, mert munkát is adunk. Ha ipari üzeme van a falunak, vállaljuk, hogy azt is ellátjuk munkával. Ha pénzhez juttatjuk a falu lakosságát, ha igényesebbé tudjuk tenni a szórakozásban, az áruvásárlásban, akkor el tudjuk azt érni, hogy ne csak önmagukra, hanem a környezetre is igényesebbek legyenek. Merjenek áldozni az infrastruktúra kifejlesztésére. Azt szeretnénk, hogy a kormány adókedvezményekkel segítse a művelődést. A kultúra támogatása ugyanolyan befektetésnek számítson, mint egy beruházás, tehát a támogatás összege az adóalapból leírható legyen. /.../

Szervezés

Ahol egy-egy ágazatban legalább 15 tag együtt van és jelentkezik nálunk írásban vagy telefonon, mi útmutatót, minta-alapszabályt, szerződéstervezetet küldünk, és egy egyeztetett időpontban a jogászaink felkeresik őket, hogy a dokumentumokat szakszerűen készítsék el. A tagoknak nem kerül pénzbe az alapítás, kivéve az okmánybélyeget, amit a cégbíróságon rá kell majd rakni. A költségeket nem számítjuk fel, ezt a szövetkezeti mozgalom fizeti. Két dolog van, amit a szövetkezetek később fizetnek. Havonta 400 Ft a mozgalomban a tagdíj, valamint havi 1000 Ft a költségtérítés, mert nem kell függetlenített elnök, főkönyvelő meg egyebek. Ezért a költségtérítésért rendszeresen lemennek gazdasági és jogi szakembereink, és ha valami nem stimmel a könyvvezetésben, akkor nem büntetnek, hanem segítenek kijavítani. Ami kötelező minden szövetkezetben: legalább 1 db részvénnel kell rendelkeznie. A részvény értékpapír, az ő vagyonát növeli. A legkisebb névértékű részvény 10 ezer forint, ezt az induló szövetkezetek fizethetik. Egy tagszövetkezet természetesen annyi részvényt vásárolhat, amennyit akar. Aki eladja a részvényt, az elveszti a vele járó jogokat.

Önálló tagszövetkezetek jönnek létre az ország különböző pontjain, ágazatonként külön-külön. Minden ágazat önálló szövetkezet, nincs szükség függetlenített vezetésre. Az ország minden pontjáról tömegével jelentkezők, tehát naponta 5-10 megkeresés érkezik. Ma kb. 1000-1500 között van a jelentkezők száma. Majdnem minden nap alakítunk 2-3 szövetkezetet.

Cím: Hangya Szövetkezeti Központ RT.

Kis János elnök-vezérigazgató

1115 Budapest, Csóka u. 7-13. Tel.: 185-4977, 166-6988.

Hozzászólás a "Hangyá"-hoz

A Hangya lényegében egy szimpatikus kezdeményezés, bár ma még a nosztalgiára épül és a múltba ágyazva képzelet el a jelen nagy feladatainak megoldását, megkérdőjelezve a jelenleg kialakult fogyasztási szövetkezetek szerepét, funkcióját és azt a küldetést, amelyet főleg a kistelepülésen működő kis áfészek végeztek az elmúlt évtizedek alatt kis jövedelmezőséggel, újra és újra szembeszállva a kistalvak, a falusi élet elleni pártállami hadjáratokkal.

A kettőt együtt tudom elképzelni, legyen a falvakban is verseny a tagságért és nem egymással szemben.

A mezőgazdasági kistermelés a farmergazdálkodás támogatása alapvető feladat. Ez nemcsak a Hangya célja, hanem a fogyasztási szövetkezeteké is. Az árak, a szerződéses fegyver, a növényvédőszer ellátás a munkakultúra gondjai, problémái stb. pedig túlnőnek rajtuk a mai gazdasági környezetben, hiszen az alapokkal van baj.

Az áfészek jelenlegi bolthálózata sok-sok év keserves munkájának eredménye, ahol nagy értékek halmozódtak fel és a tagság érdekeit szolgálja ez a vagyon.

Rövidesen sor kerül a vagyonnevesítésre az áfészeknél, ahol a tag beleszólása nagyobb lesz, hiszen az eredménytől függ az üzletrésének az osztaléka. Nem elsősorban visszatérítéssel rendszeren gondolkozunk.

Programunkban ugyanúgy szerepel az otthoni bér munka lehetőség, mint a Hangya formációban. Ezenkívül számos humánpolitikai célunk /sport, egészségügy, oktatás, szociális

gondok stb./ van, amely fellelhető a Hangyánál is.

Summázva: a Hangya egy régi alapokon nyugvó szimpatikus kezdeményezés, amely -működése esetén- természetes versenyhelyzetet teremt a falvakban, de az nem helyes, ha a régi értékeket nem újjá akarjuk alakítani, hanem a cél esetleg a rombolás. Együttes alkotó munkával sokat tehetünk a falu felemelkedéséért, mert a céljaink közösek.

Deme Zoltán
a Közép-Zalai ÁFÉSZ elnöke
Gelse

Az alábbi cikket aktualitása miatt vettük át az Érdek és Érték c. szakszervezeti információs lap idei 4-es számából.

Szerzője kaposvári, az MMK főmunkatársa, Hegedüs Tibor.

T Á M P O N T J A I N K

A közművelődési tevékenység- és intézményrendszerének léte, helyzete és sorsa napjainkban bizonytalanná vált, vannak, akik egyes intézménytípusoknak még a létjogosultságát is megkérdőjelezzik. Rohamosan romlanak a gazdasági feltételek, s a kultúra elsődlegességének igénye általában csak a szólamokban nyilvánul meg. Ez a helyzet a hatalomváltás átmeneti időszakában várhatóan súlyosbodik, s a kialakuló önkormányzati rendszer a szinte megoldhatatlan forráshiánnyal küzdve könnyen juthat arra a döntésre, hogy a művelődési kiadásokon takarékoskodjon. Mindannyian tudjuk, hogy jövőnk szempontjából mekkora hiba volna ez!

Közös állampolgári érdekünk, hogy a muzeumok, levéltárak, könyvtárak és művelődési otthonok megfelelő körülmények között végézhessék munkájukat, hozzájárulhassanak az ország szellemi színvonalának javításához. E feladat egyes elemei tőlünk függetlenek, meghaladják kompetenciánkat, mások viszont rajtunk múlnak, kötelességünk elvégezni őket.

E cikk keretében a témakörnek csak az érdekvédelmi és érdekképviselési szempontjaival foglalkozom, hiszen ezek valamennyi intézményre egyaránt vonatkoznak és alkalmazhatók, míg tartalmi vagy gazdasági jellemzők szakmánként mások és mások, célszerű azokat a konkrét viszonyokra kidolgozni.

Kiindulópontom az, hogy hatékony biztosítékok összehangolt működésére van szükség, s ehhez meg kell teremtenünk, illetve eredményesebbé kell tennünk érdekképviselési szempontjainkat!

A tartalmi-gazdasági-szervezeti korszerűsítés mellett és azzal szerves kapcsolatban az alábbi fórumok azok, amelyek hathatós védelmet nyújthatnak a veszélyeztettségben./Természetesen egyikük sem pótolja a valódi igények alapján végzett tisztességes munkát./

A támpontok adott sörrendjének kialakításában tartalmi összefüggéseik voltak az irányadók, hiszen fontosságuk csak egy adott helyzet konkrétságában értelmezhető, s alkalmazásukat is az vezérli.

Az elemzett lehetőségek mindegyike az érdekképviselőt egy-egy sajátos elemét képezi, hatásuk eszerint érvényesül, a gyakorlatban nem cserélhetők fel. Mindegyik a maga területén hatékony, egymás helyett nem, vagy csak tökéletlenül használhatók.

1. Helyi /területi/ önkormányzatok

Az önkormányzatok az új, demokratikus államrend döntő elemét adják. Létfontossága, hogy már a kialakulásuk fázisában megtaláljuk hozzájuk az utat, megkeressük a kapcsolatot, a kölcsönös információcsere módjait. Hogy ez a kapcsolódás mennyire legyen szoros és milyen formát öltson, azt a helyi adottságok ismeretében lehet eldönteni. Meggyőződésem, hogy mai viszonyaink között az értelmiség nem lehet apolitikus és passzív, ezért ahol mód van rá meg kell próbálni be is jutni a választott testületekbe, mert csak ez jelent valódi biztosítékot arra, hogy a művelődésnek avatott képviselője, érdekelt szószólója legyen a döntések előkészítésénél, meghozatalánál.

2. Szakmai /szakjellegű/ önkormányzatok

A helyi önkormányzatok laikus szervezetek, a legtöbb témához nem lehetnek belső szakértők, így minden bizonnyal szükség lesz szakosított testületekre tanácsadó, döntéselőkészítő joggal, esetleg bizonyos esetekben határozati és felügyeleti jogosítvánnyal is.

Szakértelem alapján szerveződő létünk megkönnyíti a választott testületek munkáját, óv a tévedésektől és hibáktól, gördülékenyebbé teszi a mindennapi gyakorlatot. Formájuk az igények alapján rendkívül változatos lehet: iskolaszékek, szabadművelődési tanácsok, kuratóriumok stb.

Megszervezésüket csak a valós szükséglet indokolhatja, ott szabad létrehozni őket, ahol a feladatok ezt megkövetelik. Ennek alapján működhetnek állandóan vagy időlegesen. Szakmáink kötődése ezekhez a szervezeti keretekhez már sokkal közvetlenebb és egyértelműbb. A művelődési vonatkozású önkormányzatokban ott kell lenniük ügyeink képviselőinek, s létrehozásukban a kezdeményező szerepet is vállalhatjuk.

3. Pártkapcsolatok

A pártok hatása a társadalmi folyamatokra nyilvánvaló, ezért nélkülözhetetlen a velük való kapcsolat. Ügyelve a semlegesség mértékére, az egyoldalú kötődések elkerülésére. Ismerjük meg igényeiket, szolgáltatassunk rendezvényeiken, biztosítsuk számukra sajátos adottságainkat és lehetőségeinket.

A legtöbb pártnak kialakulatlan a művelődési koncepciója, még a legnagyobbaké is főképp az oktatás témakörére korlátozódik. Ajánljuk fel tapasztalatainkat, szaktudásunkat az elképzelések kidolgozásához és megvalósításához. Nagyon fontos, hogy a pártoknál a helyi szinteken is tudatosuljon: a népművelők, könyvtárosok, levéltárosok, muzeológusok szövetségeik, segítők a kulturált közélet kialakításában, mert egy demokratikus társadalom csakis művelt lehet.

4. Művelődési Minisztérium és intézményei

Lényeges, hogy a minisztérium mindig a valós helyzetről legyen tájékozott, az alapján tegye meg lépéseit, s munkatársai, vezetői tudják: folyamatosan figyelemmel kísérik tevékenységüket.

Felelőségük a művelődésügy gondozásában abban is nyilvánuljon meg, hogy képviselik érdekeinket a kormányon belül, az országgyűlési bizottságokban, a külkapcsolatokban, a törvényalkotásban.

A döntéseknél vegyék figyelembe a szakmák - s intézményesült képviselőik /kamarák, egyesületek, szakszervezetek/ - véleményét, javaslatait. A múltban sajnálatosan bebizonyosodott, hogy az élő kapcsolat, az együttműködés hiánya torzulásokat szül, elszakítja a tervezést, az elméletet a gyakorlattól.

5. Intézményi szövetségek

Célszerű szakmánként megalakulniuk /pl. Művelődési Házak Szövetsége/, csak így tudják a speciális problémákat is megfelelően kezelni. Feladatuk az intézmények védelme, összefogásuk szervezeti kereteinek megteremtése. A közös érdek indíttatásával kell fellépniük mindazokon a fórumokon, amelyeken tagintézményeik sorsáról határoznak. Ennek a szervnek kellene ellátnia az intézményvezetők - jelenleg a szakszervezetek keretében csak problematikusán ellátható - személyi érdekvédelmét, természetesen törvényi garanciák birtokában.

6. Kulturális Kamara

Feladata a közművelődési intézmények számára biztosítani a kapcsolatot a kultúra többi letéteményese felé, megakadályozni a perifériára sodródást. A Kamarának - széles körű, sokszínű, reprezentatív tagsága révén - tekintélyesnek, megjelenésében is méltóságteljesnek kell lennie, hogy állásfoglalásainak súlya legyen, hatása legyen a felsőbb szervekre és a nyilvánosságra egyaránt.

A kamarai forma nemzetközileg elismert, ezért szerepe jelentős a külkapcsolatokban, az országok közötti cserelehetőségek megteremtésében.

Felsorolt sajátosságai, tagsági feltételei miatt ez a fórum természetesen a legnagyobb, szélesebb hatáskörű intézményeket szervezi meg, de hatása kiterjed a kisebbekre is.

Következetes fellépésével, megalapozott kezdeményezéseivel érheti el, hogy elhanyagolhatatlan, figyelmen kívül nem hagyható társadalmi tényezővé váljon.

7. Szakmai egyesületek

A szakmai érdekvédelem, a közösségi törekvések fóruma. Rendezvényeikkel, kiadványaikkal, a nyilvánossága előtti megjelenésükkel járulnak hozzá kollégáink szakmai közérzetének javításához, igazi demokratikus keretet adnak az egyéni kezdeményezéseknek. Üsztönzik a szakmák fejlődését, segítik a tehetségek, értékek felkutatását.

Javaslatokat tesznek a hatáskörök minden szintjén a szakmákat érintő kérdések megoldására, elemzéseket dolgoznak ki.

Találkozókat, konferenciákat szerveznek, bel- és külföldi tapasztalatcserét hoznak össze, közvetítik a tudomány legfrissebb eredményeit. Egyesületek közötti kapcsolataik révén hidat alkotnak a különböző értelmiségi csoportok között. Kötik szakmáinkat a tudomány, az oktatás, a művészetek világához.

8. Szakszervezetek

A legtisztább profilu, és jelenleg az egyedüli törvényi garanciákkal, jogosultsággal bíró érdekvédelmi szerveink. Kötelességük a munkavállalói érdekvédelem, s amíg rákényszerülnek, a szakmák védelme is. Fontosságuk termelési viszonyaink átalakulásának következtében megnövekszik, a munkanélküliség terjedésével pedig létérdekké válik.

A kollektív szerződések hatályának az intézményekre történő alkalmazása pedig egyértelművé teszi a szervezetség szükségességét.

A kompromittálatlan, alulról szerveződő, hiteles képviselők által fémjelzett, a közvetlen munkahelyi érdekvédelem alapelvét megvalósító szakszervezetek a legalkalmasabbak arra, hogy óvják a dolgozó embert, érvényre juttassák jogait.

Ahhoz, hogy eredményesen működhessenek, a választott tisztségviselők következetes kiállása kell, s az, hogy a tagság meg is követelje ezt tőlük, s egy emberként támogassa őket.

9. Tudós Társaság

Minden értelmiségi szakmafejlődés során megszületik az az igény, hogy legautentikusabb képviselői, a tudományos igényű és színvonalu szakmunkák megalkotói, a gyakorlat legjobb mesterei számára legyen egy fórum, amely mozgásteret ad az együttgondolkodásnak,

magas szintű konferenciákat szervez és kiadványokat gondoz, összefogja és koncentrálja az alkotóerőt. Megjelenése és fellépése javítja az egész szakterület ösztársadalmi megítélését, segít az identitászavarok leküzdésében, ösztönzi a szakma belső fejlődését, jótékony hatással van az önképzésre.

Ez a - helyes értelmezés szerinti - elit intézmény szükségszerűen kialakul, amint az illető értelmiségi kör eljut egy bizonyos szintre, természetes, szerves fejlődés eredményeként.

A közművelődés élgárdája cseppet sem alacsonyabb értékű a többi területekénél, nem véletlen tehát, hogy felmerült szerveződésük szándéka.

Formájukban működhetnek kamaraként, kisakadémiaként, társaságként, céljuk ugyanaz marad: megjeleníteni a legjobbat.

10. Információs rendszer

Első pillantásra furcsának tűnhet, hogy az információs rendszert érdekvédelmi támpontként szerepeltetem. Az ok egyszerű: pontos és friss információk, gyors tájékoztatás nélkül semmilyen érdekképviselői tevékenység nem képzelhető el, működésképtelenné válnak az egyéb formák és módszerek is.

Az is nyilvánvaló, hogy szórványosan, esetlegesen, rendszerezetlenül a határfok csökken, az eredményesség romlik. Ezért hoznak létre mindenütt a világon információs rendszereket a közös érdeket előtérbe helyezve, a szellemi és gazdasági erőforrások egyesítésével.

A számítógépes támogatással megalapozott rendszerek nem olcsók - ezért kell hozzájuk összefogás -, de gyorsan megtérül a befektetés a célok elérésekor, emellett komoly bevételekhez is lehet jutni általuk. /A költségeket csökkenti, ha a meglevő eszközparkot hasznosítják./

Összehasonlíthatatlanul jobb lesz a tájékoztatás, a kiadványozás színvonala, a megszerzett lépéselőnyök pedig azonnal érvényesülnek.

Áttekinthetjük a legfontosabb érdekvédelmi támpontokat. Ezek némelyike már létezik, másokat meg kell szervezni még. Nem csekély munka ez, mert a működők legtöbbjét is mobilizálni szükséges, az új szervezetek létrehozása pedig új típusú értelmiségi magatartást kíván, hogy ez a réteg ismét elfoglalhassa őt megillető helyét a közéletben.

Az elemzett fórumok hatásosak, de nem mindenhatóak. Ha már mindannyian megtettük azt, ami a magunk helyén tőlünk joggal elvárható, csak akkor mondhatjuk ki az egyetlen szentenciát: legerősebb védelmezőnk a lelkiismeretes munkánk alapján ítélő állampolgár!

F E L H I V Á S

A művelődés jövőjéről - a jövő művelődéséről

I.

Társadalmunk újraszerveződése a kulturális hagyományok szerves folyamatában és a művelt emberek mindennapokat gazdagító életvezetésében lehet sikeres. A kultúra és művelődés helyzete, szerepük a magyar nép életének átalakításában történelmi jelentőségű. Ez érvényes a nemzeti művelődés kiemelkedő hagyományaira, a jelenkori törekvésekre éppúgy, mint a majdani önkormányzatok alapját jelentő helyi társadalmak sokszínű kulturális arculatára. Ez feltételezi a művelődés gyakorlatában a kulturális értékek elsajátításán túl az autonóm személyiséget, a demokratikus társadalomszerveződés a helyi közéletet, az emberi kapcsolatokat fejlesztő magatartás elmélyülését, a "civil szerveződéseket". Ez a kulturális modell a munkamegosztás nélkülözhetetlen részeivé tette azokat a speciális felkészültségeket igénylő technikákat, amelyeket nálunk a népművelők, közgyűjteményi dolgozók sajátítottak el az elmúlt évtizedekben, a közművelődési intézmények számottevő hányadában. Felfogásunk szerint ezért a művelődés bizonytalan helyzetben tartása, az adminisztratív elvonások szűklátókörűsége, a meglevő intézményhálózat veszélyeztetése súlyos hiba. Akik ezt erősítik, tartósítani

akarják a közéleti fásultságunkat, milliós néprétegek kulturális közönyét, igénytelenségét és nem utolsó sorban gazdasági elmaradottságunkat is konzerválják.

II.

Művelődési intézményhálózatunk részben a két világháború között, közművelődési intézményeink egy része az elmúlt harminc évben épült. Az itt felhalmozott anyagi és szellemi értékek, a kialakult intézményi kapcsolatok és működési mechanizmusok a nemzeti vagyon részét képezik. Legtöbb esetben az adott lokalitás közösségi életének egyedüli létesítményei. Megóvásuk és korszerű működtetésük mind a jövőnk önkormányzatoknak, mind a nemzetünkért felelősséggel tartozók érdeke. Az utóbbi időben bizonyos körökben világosan megfogalmazódott a művelődési intézmények működéséhez szükséges állami támogatások megszüntetésének a szándéka, ami jelenkori állapotainkat ismerve, a könyvtárak, művelődési otthonok, levéltárak, muzeumok nagyrésztének a megszüntetésével egyenlő. Ennek a felfogásnak az "ideológiai alapja", hogy a kulturális intézményhálózat az elmúlt évtizedekben ugymond a sztálini, poszt sztálini művelődéspolitikát szolgáltatta, jelenlétük tehát a letűnt kor nemkívánatos emlékeit idézi. Tul. azon, hogy ez az állítás nem számol a szakmák utóbbi évtizedben lezajlott reformjaival, történelmietlen is. Valójában nem az intézményrendszer "sztálini", vagy "poszt sztálini", de az a működési és működtetési mód volt az, mely az elmúlt évtizedeket jellemezte. Demokratizálódó közéletünk várhatóan a kulturális intézmények demokratikus működését is lehetővé teszi: a helyi társadalmak szolgálatát és a szakszerűség alapértékének az érvényesülését. Ehhez azonban nem intézményeink megszüntetésére kell törekedni, hanem az önkormányzatok teljeskörű megerősödéséig a működésükhöz szükséges pénzügyi garanciák költségvetési biztosítására.

III.

A művelődési szakértelem olyan értelmiségi tartalmat nyert az elmúlt évtizedekben, mely garantálni tudja a kulturális intézményhálózat hármas funkcióját: az értékőrzést, a kulturaközvetítést és a társadalomfejlesztést. Az ehhez szükséges technikák értő ismeretén túl ők hozhatnak létre működő kapcsolatot a helyi közélet spontán törekvései, a tevékenységükben szabad polgárok, valamint az intézményekben felhalmozott lehetőségek között. Sem a politika, sem ideológiai monopólium, sem a helyi hatalmak ne lehessenek a jövőben megalázói ennek a szakértelemnek, rajta keresztül pedig az intézményeinket igénybevevők sokaságának. Ennek biztosítéka lehet az intézményi működés alapfelfogásainak normatív költségvetési fedezete, helyi segítése, valamint a szakmák értékrendjének, érdekvédelmi szerveződéseinek stabilitása. Hitünk szerint a könyvtárosok, népművelők, muzeológusok és levéltárosok munkája nélkül - vagy annak átgondolatlan korlátozásával - az iskolákban dolgozó pedagógusok alapozó munkája csak zsákutcába vezetheti a felnövekvő nemzedéket, kilátástalanná téve ismét hosszú időre a magyarság jövőjét. Szakmáink társadalmi helyzetének stabilitása ezért a kormányzati - és jövőnk önkormányzati - döntéshozók halaszthatatlan felelőssége.

IV.

Szakértői Tanácsunk e felelősség felismerése után annak tudatosítási szándékával kezdte meg munkáját. Tudatosítani szeretné felismeréseit a döntéshozók körében és a nyilvánosság különböző szinterein. Felfokozott felelősségérzetünket a mindennapok tapasztalatai és félelmei táplálják. Félő, hogy a /köz/művelődés ígéreteken, frázisokon túl az új körülmények között is a kormányzati értékrend veszélyzónájába kerül. Félő, hogy kulturánk jövőjét még mindig nem azonosítják a nemzet jövőjével, a /köz/művelődés intézményeit és szakértelmét pedig nem tekintik kulturánk alapstrukturájának. Félő, hogy a politikai-etikai jószándék napjainkban sem szükségszerűen párosul kellő szakértelemmel, ezért az így születő döntések ismét áldozatokat követelnek majd a művelődéstől. Félő, hogy az egzisztenciális bizonytalanságban élő kollégák jó része elveszti érzékét a megújulás iránt, a rutincselekvés és a fásultság általános lesz. Félelmeinket felelősségteljes cselekvéseink enyhítik. Felfogásunk szerint ez a felelősség át kell, hogy hassa a kulturális és közéleti működés minden színterét: a kormányzati munkát, a helyi társadalmakat, a nemzeti és emberi érzékenységgel élő polgárokat, valamint a szakértőket egyaránt. Nincs egyéni túlélés, nincs jövője az intézménytípusokat egymás ellen kijátszó rosszlelkű hatalmi taktikázásnak. Tudnunk kell

egymásról, ismernünk kell munkánkat, céljainkat, társadalmi lehetőségeinket. Szakértői Tanácsunk ezért vállalja a törvényalkotás befolyásolását, a szakmák egymás közötti érintkezésének spontán biztosítását, valamint a nyilvánosság és a szakmai közélet folyamatos tájékoztatását tapasztalatainkról, közérzetünkről, helyzetünkről, ezzel világos időszakunk átélését segítve. Reméljük, hogy a felhívásunkban megfogalmazottak ezt a célt szolgálják és méltók a közvélemény támogatására.

Budapest, 1990. május 31.

ORSZÁGOS SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁG

A felhívást írta Hidy Péter, Fodor Péter, Hegedüs Tibor, Romhányi András, Szabados Péter, Vadász János, Bokor Béla, Gelencsér Katalin, Pósfay Péter, összegezte Németh János István.

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium

á l l á s f o g l a l á s a

a közművelődési intézmények eladásával kapcsolatban

Az ország minden részéről folyamatosan érkeznek a jelentések a Művelődési és Köznevelési Minisztériumba, hogy sok helyen eladni vagy - nem kulturális célra - bérbe kívánják adni a tanácsok, vállalatok, szervezetek tulajdonát képező és fenntartásukban működő művelődési otthonokat, közművelődési könyvtárakat. Félő, hogy a meggondolatlan, elhamarkodott döntések eredményeként egész települések, körzetek lakossága marad művelődési közintézmény nélkül.

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium határozottan állást foglal amellett, hogy minden településen szükség van és szükség lesz a jövőben is a művelődés szervezeteire, intézményeire, közösségeire. Ettől a meggyőződéstől indítva felhívja valamennyi tanácsai szervezet, vállalat, szervezet figyelmét arra, hogy jelenleg is érvényben van a Minisztertanács 3/1979. (I.20.) MT rendelete, amely szerint művelődési intézmény bezárásához, a munka hosszabb ideig tartó szüneteltetéséhez, az eladásához, bármilyen célú bérbeadásához a megyei tanácsok előzetes engedélyének megszerzése szükséges.

A minisztérium felhívja a megyei tanácsok művelődési osztályait, hogy minden egyes tudomásukra jutott vagy bejelentett esettel körültekintően, a művelődés fontosságát szem előtt tartva fogalmazzák meg állásfoglalásukat.

A minisztérium javasolja, hogy mind a fenntartók, mind a megyei tanács illetékesei vizsgálják meg, hogy egy-egy településen - amennyiben a fenntartásra és működtetésre már semmilyen lehetőség nincs -, a művelődési intézmények eladása helyett milyen egyéb lehetőség kínálkozik arra, hogy kulturális egyesületek, közösségek, népfőiskolák stb. kezelésébe adják át ezeket az intézményeket.

Művelődési és Köznevelési
Minisztérium

A Magyar Kulturális Kamara felhívása
a kistelepülések intézményeihez

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium Közművelődési és Koordinációs Főosztálya a Magyar Kulturális Kamara részére a kistelepülési intézmények csatlakozásának elősegítésére, érdekképviselőjük megszervezésére ÖNÁLLÓ KISTELEPÜLÉSI TAGOZAT létesítésére 180 ezer forint soron kívüli támogatást biztosít.

Ezzel a támogatással lehetőség nyílt a háromezer lakosnál kisebb lélekszámú települések kulturális intézményeinek, egyesületeinek - tagdíj fizetés nélküli - kamarai tagságára.

Ezúton kérjük a települések intézményvezetőit, egyesületek, baráti körök képviselőit, hogy jelentkezzenek a Kamarába, ahol is érdekeiket, véleményüket képviselhetik!

Cím: Magyar Kulturális Kamara /1035 Budapest, Miklós tér 1., telefon: 18-03-424/27/.

A Kamara irodájában az alábbi munkatársakat keressék: Krisár Miklós, Janák Lajosné.

A felnőtt-képzésre, átképzésre vonatkozó hatályos jogszabályok

1. MT. 7/1988.rendelete az iskolarendszeren kívüli szakmai oktatásról
2. A pénzügyminiszter 5/1989. rendelete az iskolarendszeren kívül szakmai oktatás költségeinek megállapításáról, viseléséről és elszámolásáról.
3. A művelődési miniszteri 3/1989. rendelete a felnőttek szakmunkásképzéséről, egészségügyi szakiskolai oktatásának megfelelő képzéséről, továbbá egyes munkaköri szakképzésekről.
4. A művelődési miniszter 4/1989. rendelete a szakközépiskolákban és a szakmunkásképző iskolákban oktatható szakokról, illetőleg szakmákról szóló 18/1986. MM rendelet módosításáról.
5. 3.sz. melléklet a 18/1986. MM. rendelethez: Jegyzék azokról a szakmákról, amelyekben a felnőttek szakmunkásképzése keretében a szakmunkásképesítés - a megfelelő szakmai gyakorlat igazolása nélkül, első vagy további szakképzettségként egyéni felkészülés alapján is megszerezhető, illetőleg amelyekben egyéni felkészülésre nincs lehetőség.
6. 4.sz. melléklet: a 18/1986. MM rendelethez: Jegyzék azokról a szakmákról, amelyekben a szakmunkásbizonyítvány a szakmán belül előforduló hegesztési munkák elvégzésére jogosít.
7. A Minisztertanács 36/1990. rendelete az iskolarendszeren kívüli magánoktatás egyes kérdéseiről és az oktatói munkaközösségekről.
8. Az Állami Bér és Munkaügyi Hivatal elnökének 1/1990. rendelkezése az átképzések egyes kérdéseiről.

Népművészetért

Az alapítvány célja:

- a magyar népművészet tradicionális értékeinek megőrzése, megismertetése, közreadása
- a hagyományokból táplálkozó, művésziigényű, új alkotások születésének ösztönzése.

Az alapítványra pályázhatnak:

népművészek, népi iparművészek, iparművészek, belső építészek, akik egyénileg, vagy alkotócsoporthoz dolgoznak.

A pályázható témákat az alapítvány kuratóriuma meghatározott időre hirdeti meg.

Pályázható téma:

Népművészet, népi iparművészet a lakásban

A pályázati téma célja az, hogy kisebb lakásokba illeszthető, több példányban is előállítható, eladható új alkotások szülessenek, amelyek a népművészeti hagyományt, a kézműves mesterségek és háziiparok technológiáit éltetik tovább, a mai ember életében jól használhatók, és az emberi környezetet gazdagítják /butorgarnitúrák, kerámiakészletek, konyhai eszközök és edények, terítékek, lakástextiliák, egyedi használati és dísz tárgyak fából, csontból, fémből, bőrből, textilből és más anyagokból/.

A pályázati célban megjelölt tárgyak elkészítése idő- és költségigényes, ezért a pályázat két lépcsőben bonyolódik: 1990-ben a pályázók tervet készítenek és nyújtanak be az elkészítendő tárgyról, illetve kollektívokról. A terv a megítéléshez szükséges részletezettséggel írja le a tárgyat /kollektívát/ és mellékeljen hozzá /színes/ rajzot, tervrajzot, fényképet, mintadarabot stb. A pályázó vagy pályázó csoport nyilatkozatot mellékeljen a tervhez, melyben közli, elfogadás esetén vállalja-e a művek kivitelezését. Más pályázaton szerepelt, vagy kiállításon, bemutatókon stb. nyilvánosságra került alkotásokkal pályázni nem lehet.

A pályázat leadásának helye, határideje:

A pályázati terveket 1990. október 31-ig 2 példányban kell eljuttatni a Népművészeti és Háziipari Szövetkezeti Vállalat központjába /Budapest V., Régiposta u. 12./. Pályázati űrlap a Pro Cultura titkárságán kapható /Budapest XIV., Ajtósi Dürer sor 19-21./.

Az elfogadott terveket a kuratórium 50.000 Ft-ig terjedő összeggel díjazhatja.

A tervek elfogadásáról a kuratórium a pályázókat 1990. december 15-ig értesíti.

A pályázat második lépcsőjében 1991. március 1-ig a kuratórium megbízást ad az elfogadott tervek kivitelezésére és meghatározott összeggel támogatja az alkotót munkájában. Ha az alkotó tervét nem akarja, vagy nem tudja maga megvalósítani, a kuratórium megkísérli, hogy a kivitelezésre más személyt, alkotócsoporthoz, vagy gazdálkodó szervezetet kérjen fel, hiszen a pályázatnak az a célja, hogy a pályázaton elfogadott tárgyak, illetve kollektívák mielőbb forgalomba kerüljenek.

A pályázattal kapcsolatban érdeklődni lehet:

A Pro Cultura titkárságán a 142-3913-as telefonon, vagy személyesen a Budapest XIV., Ajtósi Dürer sor 19-21. Kollégiumi épület 106. /Szakreferens: Vörös Antalné/.

Karácsony Sándor alapítvány

Alapító: művelődési miniszter

Az alapítvány célja: a lakosság - főként újonnan alakult, vagy alakuló közösségeihez, egyesületeihez kapcsolódó művelődési kezdeményezések támogatása.

Az alapítvány a helyi társadalom és helyi kultúra fejlesztését szolgálja az önszerveződő helyi közösségek felkarolásával,

-e közösségek kulturális hagyományainak ápolásával és újraélesztésével,

-olyan folyamatos munka támogatásával, amely a település belső erőforrásainak feltárására és közösségi cselekvéssé alakítására irányul.

Az alapítvány elsősorban a kulturálisan gyengén ellátott, vagy ellátatlan településeken - aprófalvakban, lakótelepeken - kívánja az öntevékeny művelődést, a helyi kultúra szerveződéseit támogatni.

A pályázat feltételei:

A pályázók - helyzetüket és szándékaikat - részletesen foglalják össze írásban. Leírásuk tartalmazza /maximum két oldal terjedelemben/:

-korábbi tevékenységüket és a már meglévő feltételeket,

-a résztvevők körét, a helyi vagy egyéb támogatás mértékét, módját

-a tervezett felhasználás célját,

-az igényelt támogatás /20 000 - 100 000 Ft/ összegét, illetve a kért összeg felhasználásáról készített előzetes költségvetést.

Pályázati űrlap az Alapítvány titkárságán kapható

A pályázat leadásának helye, határideje:

A pályázatot 1990. szeptember 30-ig kell 2 példányban benyújtani az alapítvány székhelyére: Budapest XIV., Ajtósi Dürer sor 19-21. Kollégiumi épület 106.

A pályázattal kapcsolatban érdeklődni lehet:

Az alapítvány titkárságán az 142-3913-as telefonon, vagy személyesen, Budapest XIV., Ajtósi Dürer sor 19-21. Kollégiumi épület 106.

Az általános művelődési központok nyári, zalaegerszegi konferenciáján érdekes élménybeszámolót hallottunk a dobszai igazgató kollégától izraeli tanulmányi útjáról. Néhány tapasztalatát -kérésünkre- leírta a KAPOCS olvasóinak, Kolics Pál.

Közművelődés Izraelben

Shalom! Béke! -így köszöntöttek bennünket, amikor a helyi Önkormányzatok Szövetsége Központjának vendégeként közel egy hónapon át Izraelben az oktatási és közművelődési intézmények munkájával ismerkedtünk.

Az országban működő száznál is több kulturális centrumot a MATHÁSZ /Országos Kulturális Szövetség/ fogja össze. Ez a szervezet nevezi ki és fizeti a helyi intézmények vezetőit. A fenntartás költségeinek fele a használók térítési díjaiból származik, 30 % a helyi önkormányzati támogatás, 20 % pedig a Kulturális Minisztérium segítsége, amelyet pályázati rendszer keretében osztanak szét. A kulturális intézményekben dolgozók fix bért kapnak, ami átlagosan havi 1200 dollár. A jövedelem nincs összefüggésben a saját bevétellel. Elsősorban a szakmai presztízs ösztönöz jobb munkára.

Az intézmények élén társadalmi vezetőség áll, melynek tagjait a helyi önkormányzat, a Kulturális Minisztérium és a MATHÁSZ delegálja. A kulturális centrumok tevékenysége igen sokszínű: hagyományörzés és ápolás, ismeretterjesztő programok, nyelvoktatás, szórakoztató rendezvények szervezése stb. Szoros kapcsolatot tartanak fenn az iskolákkal, helyiségeiket napközben gyakorlatilag ezek hasznosítják. A sportlétesítmények szerves részei az intézményeknek: tornaterem, kondicionáló terem, uszoda, szabadtéri pályák minden központban vannak. Használatuk díjtalan, s kora reggeltől késő estig várják a látogatókat. Minden város reprezentatív színház- és hangversenytérmmel büszkélkedhet. Az északon fekvő Kermiel városban évente 700 előadást rendeznek. A múzeumok igen nagy szerepet töltenek be az ismeretterjesztésben, valamint a vallásos és hazafias nevelésben. Cfátban most szerveződik a magyar nyelvterületekről származó zsidók emlékmúzeuma. Izraelben közel 400 ezer magyar származású zsidó él. Az idősebb generáció jól beszéli a magyar nyelvet. Több helyen kulturális egyesületet alakítottak.

Sajátos színterületet jelent az a 300 kibuc, amely az ott élők teljes tevékenysége megszervezésére törekszik. Itt a klubok ma is a közösségi művelődés és szórakozás színterei, a családok kötetlen együttléte a mindennapi élet része. A vallásos és az új közösségi ünnepek együtt élnek. Minden kibucnak saját kulturális bizottsága van, s életük eseményeit krónikában rögzítik.

A bevándorló zsidók beilleszkedését szociális munkások segítik, a kulturális intézményrendszerhez kapcsolódva. Karmiella városban jártunk modern lakóépületekben, ahol az Etiópiából bevándorolt zsidó családokat helyezték el. Nagyon türelmes munkával igyekeznek velük a lakás- és környezeti kultúrát elsajátíttatni, illetve elemi munkakultúra birtokába juttatni őket.

Önálló kulturális intézményként működnek az időskorúak /aranykorúak/ klubjai. A modern zsidók templomai ezek, ahol együtt töltik el napjaikat a nők és a férfiak. Minden városban és közigazgatási területen /járásban/ működik klubház. Az idős emberek estéiket családi körben töltik, s tetszés szerinti napokon látogatják a klubokat. Az intézmények fenntartója a helyi önkormányzat, a szolgáltatásokat igénylők hozzájárulása minimális.

Gondoskodnak az arra rászorulóknak napi beszállításáról is. Jelentős a vállalatok szociális alapjából biztosított támogatás.

Az intézmények munkáját főiskolai végzettségű szociális munkások szervezik és önkéntes társadalmi segítők támogatják. A kulturális kínálat igen változatos: előadások, kirándulás, zenekari tevékenység, bridzsparti.... stb. Az idős emberek igyekeznek hasznossá tenni önmagukat: óvodákban nagymamaként, nagypapaként segítenek a gyerekek felügyeletében, betegeket látogatnak a kórházakban, foltozzák a hadsereg ruháit. Helyben biztosítják számukra a színvonalas orvosi ellátást, de számtalan szolgáltatás /pl. fodrász, manikűr/ is igénybe vehető.

Színvonalas építészeti megoldások, korszerű felszerelés jellemzi az intézményeket. Létrehozásukban a kormány és a helyi önkormányzatok közös erőfeszítése nyilvánul meg.

Nevelés, munka és béke - e hármas jelszó adja a mai izraeli élet célját és értelmét.

A szokásos reklámon túl szeptemberben - "testre szabottan" - három ajánlójegyzékben tájékoztatjuk a pedagógusokat, valamint az óvodásokat és a diákokat, milyen programokat, szakköröket, tanfolyamokat kínálunk számukra a tanév során. Reméljük, hogy ajánlatunk jelentős részét nevelőmunkájukban hasznosítani tudják, számos programunkkal pedig a hétvégi kellemes időtöltést szeretnénk megkönnyíteni.

Bizunk abban, hogy a pedagógusok - ismerve a gyermekek, fiatalok képességeit, érdeklődését - felhívják a figyelmet az MMIK kulturális szolgáltatásaira, programjaira, utmutatást adnak számukra az iskolán kívüli lehetőségek megismertetésével. Pedagógusok és diákok számos javaslatát beépítettük már ajánlatunkba, természetesen várjuk a további kezdeményezéseket is.

Mit ajánlunk a különböző életkorú fiataloknak?

Az óvodás gyermekek számára nagyszerű ismerkedést jelent intézményünkkel a játszóház jellegű ovis délelőtti, az ovis-videomozi, a gyermekkönyvtár látogatása, a Bajazzo Báb-színház előadásai és alkalmi gyermekműsorok megtekintése. Az Óvodai Héten a legkisebbek alkotásaira irányul a figyelem a rajzkiállításon, mesemondóversenyen, bemutatkozó műsoraikon. Szívesen adunk helyet az óvodák évzáró bemutatóinak is. A Családi délutánon együtt tölthetnek el a gyermekek szombat délután néhány kellemes órát. Népszerűek a német óvoda, angol óvda nyelvi foglalkozásai, a zene óvoda és a mozgásművészeti tanfolyamok.

Az általános iskolások művészettel barátkozását segítheti az Élő népművészet sorozat, a hagyományörzés, a tárgyformáló népművészet előtérbe állításával. A Művészetek világában a tánc, a báb és a színjátszással ismerkedhetnek meg a gyermekek. Az Európa-ház minden hónapban újabb ország történelmét, földrajzát, művészetét, szokásait mutatja be sokoldalú megközelítésben, a gyermekek aktív közreműködésével. Az MMIK kapcsolatait /Ausztriával, NSZK-val, Olaszországgal/ felhasználva találkozókat szervezünk az adott országból érkező vendégekkel is.

A 8. osztályosok Tini klubja e korosztály sajátos kérdéseivel foglalkozik.

A Gyermekszínház mesedarabokkal, vidám alkalmi műsorokkal a gyermekek szórakoztatására szerveződik. A Szivárvány képzőművész körben a kis művészjelöltek kapnak szakszerű segítséget. A nyelvi, zenei, számítástechnikai és karate tanfolyamok évek óta népszerűek. A Bolhapiac sikere a gyermekek, a fiatalok és a nyugdíjasok vállalkozókedvét jelzi. Már készülünk a téli szünetre is. Javaslatot kérünk a gyermekektől, milyen elfoglaltságot, programokat fogadnának szívesen.

A középiskolás diákok kezdeményezőkézségére, öntevékenységre méginkább számítva folytatjuk a Diák-randevút, a diák-csapatok és felnőtt kedvenceik vidám vetélkedő-sorozatát.

Segítjük az IME /Ifjúsági Művelődési Egyesület/ szerveződését, első lépéseiket az önállóság rögzös útján.

Önképzőkör jelleggel működnek: az Ifjúsági képzőművész kör, a Kerámia és Szövőműhely, ahol a tárgyi feltételek mellett szakemberek segítik a felkészülést.

Ujdonság a Bemondóképző tanfolyam, amivel az iskolarádiók szerkesztősegeit is segíteni tudjuk. Tanfolyamaink közül a nyelvi, a társastánc, a jazz balett, aerobik, a szabóvarró, a gitár, a szövő a fiatalok körében is népszerű. Segítjük a Rejtvényfejtők körének megalakítását, és várjuk mindazon hobby körök, egyesületek jelentkezését, akik igényelnék az MMIK közreműködését.

Megyeszerte ismert Helikon Társastánc Klubunk továbbra is vállal fellépéseket. Műsorukkal kitűnően színesíthetők az iskolanapok, bálók, de a tánc történeti bemutató is jó szórakozást kínál.

Az újra induló Pódiumszínház és Irodalmi Kávéház neves színművészek segítségével az irodalom népszerűsítését vállalja fel.

A Társalgóban beszélgetéseket szervezünk tudósokkal, újságírókkal, amelyek - remélhetően - hozzájárulnak jobb eligazodásunkra az információ-özönben.

Reméljük, hogy - a mindennapi gondok ellenére - ezután is sokan választják ki programjainkat a gazdag városi kínálatból. Szeretnénk a tanuláshoz, pihenéshez, kikapcsolódáshoz egyaránt megfelelő szolgáltatásokat nyújtani a város lakosságának.

PÁLYÁZGATUNK, PÁLYÁZGATUNK...

A Népművelő megvakarta a fejét, és újból meghuzta a sörös üveget. A cigarettát, immár a sokadikat elnyomta a hamutartóban. Megragadta a tollát és irt, miután elolvasta: A pályázatunk célja, hogy a falusi kulturházak, művelődési házak lerobbant /már-már kritikus helyzetű/ felszereltségén, állapotán javítsunk...

Olvasta és már irta is. Nem kellett sokat gondolkodnia. Rutin munka volt ez már. Tudta, mi nincs. Semmije. Nincs szék, asztal, kép a falon, magnó, rádió, színes tv... S még számtalan, ma már nem luxus számba menő technikai csodája, ami viszont van már jónéhány családnak...

A kulturban is van azért valami. Igen van, például repedt fal, málló vakolat, beázó mennyezet, dobkályha a sarokban. Szép, jó, gömbölyű, ezüst színű, szénnel, fával fűthető. Csak egy baj van vele: ha megrakja - úgy isten igazából -, akkor körülötte meg lehet sülni, míg távolabb a sarokban sarkköri állapotok uralkodnak.

Népművelőnk maga van. Nincs ugyanis ezen kívül takarítónője, fűtője... Nincs rá pénz... És e posztokra nincs, nem írható ki pályázat. Pedig, ha lenne! Azt is megírná. A multkor például rémálmaiban - mert már álmaiban is e kérdés zavarja - a tanács /önkormányzat/ a szükséges tüzelőanyagra pályázatot irt ki. S bizony bármennyire is igyekezett, csak a második helyet szerezte meg az iskola után. Így aztán neki nem jutott annyi szén sem, hogy maga ne fagyjon meg... Szerencsére időben felébredt...

Irt a pályázatát, már úgy tudta, hogy nem is kellett odafigyelnie. Így tovább gondolkozhatott. Ott tartott tehát, hogy nincs. Mi nincs? Nincs presztizse. Ő csak a Falusi Népművelő, nem városi, falusi... S ez külön kategória.

S mi van? Van az 50-es évekből örökölt, Rákosi stílusban épült művelődési háza. Az előtérben hatalmas, kifakult énekes-, és színészportrékkal: Huszti, Halász 20 évvel fiatalabban... Aprópó színészportrék. Már mozi sincs; A nagyérdemű vállalatnak ugyanis nem érte meg fenntartani. Pályázat? Ha lett volna is, a szép, jó programon kívül Népművelőnk semmi mással, pénztőkével, befektetéssel nem rendelkezik. Az pedig feltétlenül kellett volna hozzá.

Pénz ugye pedig kell! Mindenhez. S ezért is jó ez a pályázati rendszer... Hát igen, mert ez a pénztelenség megkeseríti az életet, a népművelő életét is. Pénz kell a berendezéshez, a műsorhoz. S nem is kevés. Már a legprimitívebb műsorral sem derogál ugyanis a falusi művelődési ház ócska színpadára lépni, mert az olyan vidékies. Most, amikor minden Budapest centrikus. Csak nem fogja cipőjét a falu porával mocskolni?! Nos, legfeljebb ha jól megfizetik. Ám a jól megfizetik az nem azonos kategória a falusi népművelő és fővárosi színész számára. Arról nem is szólva, hogy kasszájukban is más-más összeg lapit.

Marad tehát az egyetlen kiút, a pályázat. Mert azzal talán lehet némi-nemű pénzre szert tenni, amiből aztán futja egy-két elérhető /elviselhető/ program megszervezésére.

S ha már idáig el is jutottunk, még mindig ott a dolog másik oldala: a közönség. Szegény, naphosszat robotoló emberektől mégsem várható el, hogy esténként a kultura szentélyében töltse idejét?! Annak áldozzon kevéske pénzéből, nyugdíjából. Így aztán az olykor foghíjas székek láttán mit tehet a Népművelő! Szét tárja karját, vállat von... Aztán a következő pályázatában dagályos mondatokkal jellemzi, hogy mennyire aktív a falu lakossága, hogy mennyien keresik fel az egyes programokat, hogy milyen kár, hogy nincs több pénz, mert szándék az ugye van. S e kegyes csalás még meg is bocsájtható. Hiszen pályázattal nézőket nem szerezhet. S lassan a faluval való kapcsolattartás helyett csupán arra marad ideje, hogy a különböző közlönyöket, ujságokat tanulmányozza. Minden felhívást aprólékosan elolvas, "lefordít", saját helyzetére alkalmaz... És ír!

S csupán az lesz népművelői munkája, hogy írjon és írjon az újabb és újabb pályázatokra... Mert az már van bőven. Pályázat kis közösségek támogatására, segítésére, felszerelés bővítésre, egészségmegőrző programokra, a dohányzás elleni klubra, kábel tévére s egyéb megfogható és megfoghatatlan dolgokra, célra...

S csinálja mindezt addig, míg az álláshirdetések között nem talál egy megfelelőt. S akkor pályázatot ír ismét, de most már nem a falunak, a közösségeknek, a művelődési háznak, hanem ÖNMAGÁNAK. Szépen ír, jól, hiszen van már tapasztalata. Aztán vár. Egy-két hónapot. Vár és reménykedik. Aztán, ha semmi válasz nem érkezik, feladja, míg újból nem kezdheti. S közben pályázatot ír a művelődési házért. És álmodozik: fel kellene adni egy hirdetést: Pályázat írásban kiváló tapasztalattal rendelkező falusi népművelő állást keres, mindig nyerünk jeligére... S álmában százával kapja a válaszleveleket...

Németh Ágnes ujságíró



Kitüntetettjeink

Őszinte szívből gratulálunk kollégáinknak, akik augusztus 20-a alkalmából kitüntetést kaptak!

Kiváló Népművelő

Papp Ferenc művelődési központ igazgató Nagykanizsa

Népművészet Mestere

Bereczky Csaba fafaragó Keszthely

Miniszteri Dicséret

Baián József egyesületi vezető Nagykapornak
Báliné Nagy Cecília népművelő Pókaszeptk
Bicskeiné Józsa Éva báb-szakbizottság vezető
Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Zalaegerszeg
Bódis Alfonz népművelő Zalabér
Cseresnyés Ernőné adminisztrátor Nagykanizsa
Cserhalmi Henriette könyvkötő Megyei Könyvtár
Dolmányos Lászlóné Városi TV Nagykanizsa
Dömötörffy Sándor egyesületi vezető Nagykanizsa
Dr.Ecsedy Sándorné pénztáros Megyei Muzeumi Igazgatóság Keszthely
Dr.Filep Tihamér körzeti orvos - TIT Megyei Szervezete Zalaegerszeg
Gehér Andrásné könyvtáros Pacsa
Gubinecz József népművelő Nova
Dr.Henczi Sándorné könyvtáros Megyei Könyvtár
Hir Mihály fotó-szakbizottság vezető
Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Zalaegerszeg
Horváth Anna népművelő Keszthely
Horváth Imre tanár Keszthely
Horváth Ottó tanácselnök, fafaragó Zalabaksa
Horváth Vilmosné népfőiskola szervező Nagykapornak
Hosszú Lászlóné gazd.vezető Megyei Muzeumi Igazgatóság Nagykanizsa
Kaszásné Csécs Edit népművelő
Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Zalaegerszeg
Kemény Lajosné népművelő Zalalövő
Konczér Katalin népművelő Letenye
Krepsz Tivadarné könyvtári takarító Zalaszentgrót
Maros Sándor városi tv-operatőr Nagykanizsa
Matos Gáborné népművelő Karmacs
Molnár András levéltáros Megyei Levéltár Zalaegerszeg
Molnárné Horváth Ildikó óvónő, előadóművész Zalaegerszeg
Németh Ágnes újságíró Zalaegerszeg
Németh Edit népművelő Becsvölgye
Ferge Józsefné tanár Sármellék
Németh Lászlóné levéltáros Megyei Levéltár Zalaegerszeg
Oláhné Szakály Gabriella levéltáros Megyei Levéltár Zalaegerszeg
Pusztainé Csetneki Ágota tanfolyamvezető Keszthely
Rovó András zenetanár Lenti
Dr.Selmeczy Kamill körzeti orvos, egyesületi elnök Alsónemesapáti /Zalaszentiván/
Sinkovics Lászlóné népművelő Zalaszentmihály /Pacsa/
Szabó György népművelő Garabonc

Szalai Béláné gondnok Keszthely
Szláveczné Rigacz Zsuzsanna igazgatóhelyettes
Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Zalaegerszeg
Tér Lászlóné egyesületi vezető Resznek /Rédics/
Timár Lászlóné óvónő Lenti
Dr.Tóth Ottó körzeti orvos Gutorfölde
Vizy Ildikó népművelő Salomvár /Zalacséb/
Zsuppányi Jánosné gondnok Megyei Muzeumi Igazgatóság Zalaegerszeg

MŰVELŐDÉSI OTTHONOK, EGYESÜLETEK, KÖZÖSSÉGEK FIGYELMÉBE

A Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ új szolgáltatása a fénymásolás, XEROX 1025-ös géppel. Kicsinyítés - nagyítás A/3 - A/4 - A/5 méreteken kérhető.
Várjuk valamennyi kollégánk érdeklődését, megrendelését.

KÖSZÖNTJÜK A "ZALAI KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ"-t!

A Zala megyei könyvtárak tájékoztatója jelenik meg ezzel a címmel a jövőben évente 3-szor a Deák Ferenc Megyei Könyvtár gondozásában, Horváth Ferenc szerkesztésében. Üdvözljük lap-testvérünket, kívánjuk, hogy minden számuk legyen olyan gazdag, színes, a szakma számára hasznos, mint az induló, első szám!

K A P O C S

A Zala megyei egyesületek és művelődési otthonok tájékoztatója.

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Támogatja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, a Zalai Horizont, a Népfőiskolai Egyesület, a Zalai Falvakért Egyesület

Kiadja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ

Felelős kiadó: Borosán Gyula igazgató